

وَلَا تَمْسُ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

اسْتَخْبُوا مِنْ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ...

EDEP VE HAYÂ

Cumanız mübarek olsun Aziz Kardeşlerim!

Peygamber Efendimiz (s.a.s) bir gün ashâbına,

اسْتَخْبُوا مِنْ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ...

“Allah’tan hakkıyla hayâ ediniz!” buyurdu.

Ashab,

نَسْتَحِي مِنَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

“Yâ Resûlallah! Biz zaten Allah’tan hayâ ediyoruz, elhamdülillah!” şeklinde karşılık verdi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem, sözlerine şöyle devam etti. “Hayâ, sadece sizin anladığınız manada değildir. Allah’tan hakkıyla hayâ etmek, bütün organları her türlü günah ve haramdan korumaktır. Dünyanın geçici nimetlerine aldanmamaktır. Ölümü ve ölümden sonraki hayata asla unutmamaktır.”¹

Kardeşlerim!

Rabbimizin insanın fitratında var ettiği duygulardan biri de edep ve hayâdır. Edep ve hayâ, Efendimizin de işaret ettiği gibi yaratılış hikmet ve gayesine uygun, insana yaraşır bir hayat sürme çabasıdır. Edep ve hayâ, insanın nefsinin terbiye etmesi, kendini ve haddini bilmesidir.²

Ruhunu Kerim Kitabımızın mana sofrasından besleyen müminler, kâmil insan olma yolunun edep ve hayâdan geçtiğini bilirler. Müminin söz ve davranışları edeple değer bulur. Edeple yapılan tövbe makbul olur. Dua ve ibadetler, edeple eda edilirse Allah’a yükselir ve sahibini yüceltir.

Aziz Müminler!

Edep ve hayâyı kuşanan kalpte ancak hayır ve güzellik bulunur. Edebi şiar edinmiş bir zihinden ancak faydalı düşünceler sadır olur. Edeple konuşan bir dilden ancak hayırlı ve hoş sözler dökülür. Böyle bir dil, kendini ilgilendirmeyen boş sözlerden, dedikodu, yalan, iftira gibi mümine yakışmayan konuşmalardan uzak durur.

Edep ve hayâ ile nazar eden göz, kendi ayıbını aramaktan başkalarının kusur ve noksanını göremez. “Söyle müminlere, gözlerini muhafaza etsinler.”³ âyetinin terbiyesinden geçen göz, mahremiyet sınırlarını ihlal edemez. Edep ve hayâ perdesine bürünen kulak, Rabbimizin hoşnut olmadığı her türlü söze kapalıdır. Edep ve hayânın tadına varan gönül, kin, haset, kibir, nefret gibi her türlü nefsanî duygunun esaretinden kurtulur.

Değerli Kardeşlerim!

İnsan her yaşta, her çağda ve her konumda edep ve hayâyâ muhtaçtır. Edep, bizim medeniyetimizde üstün bir ahlâkî meziyet olarak değer görmüştür. Ancak bugün büyük oranda insanlık, bir edep ve hayâ mahrumiyeti, bir ahlak çöküntüsü yaşamaktadır. Günümüz dünyasında ahlâkî değerler giderek yozlaşmaktadır. Öyle ki, önceleri edep ve hayâ sahibi olanlar övülür, değerli görülürken, şimdilerde edepli davranmak ve hayâlî olmak bir eksiklik, bir zayıflık gibi algılanmaktadır. Edebe aykırı sözler sarf etmek ve ahlâk dışı davranışları aleni olarak işlemek ise ne acıdır ki kimilerince cesaretin, özgüvenin ve özgürlüğün göstergesi kabul edilmektedir.

Nice zihinler, gönüller ve bedenler edep ve hayâ ile yücelmek yerine edepsizliğin girdabında boğulmaktadır. Fitratı zedeleyen, ahlâkî zayıflatan, hayâ perdesini yırtan araçlar her geçen gün artmaktadır. İnsanlık, nicelerinin ar damarlarının çatlayışını üzüntü ve ibretle izlemektedir. Kimi sosyal medya ortamları, ekranlar, sayfalar her gün hataya teşvik eden, günahı tatlı gösteren, kötüye ve şiddete müsaade eden kareler yayınlamaktadır. Çocuklar istismar malzemesi hâline getirilmekte; kadınlar, cinsel meta olarak görülmektedir. Dün harama karşı edeple öne eğilen başlar, hürmetle çevrilen gözler bugün sınır tanımaz bir biçimde harama yönelebilmektedir.

Kardeşlerim!

Bütün bunların temelinde erdem ve ahlak üzerine bina edilmeyen bir hayat anlayışının var olduğu aşikârdır. Edep ve hayâ yoksunluğu, insanın değer bakımından yoksullaşmasının bir ifadesidir. Edepsizlik, değersizliktir. İnsanın fitratında var olan edebi, hayâyî kaybetmek, kişiyi “en şerefli varlık” olmaktan çıkararak değersizleştirir. Peygamberimiz, hayâ ve edebî, imanın bir tezahürü olduğunu, bu meziyetlerden kendini mahrum edenlerin ise hüsrana sürükleneceklerini haber vermektedir.⁴

Kardeşlerim!

Geliniz! Edep ve hayânın eşsiz bir hazine olduğunu bir kez daha hatırlayalım. İşe önce kendi ayıplarımızı görüp düzeltmekle başlayalım. Zamanın ve mekânın hakkımızda şahitlik yapacağı hesap günü gelmeden önce kendimizi hesaba çekelim. Mümin olmanın hakkını verebilmek için gayret gösterelim. Her hal ve hareketimizde Resûl-i Ekrem (s.a.s) Efendimizin ahlak ve edebîni örnek alalım.

Hutbemizi, müminin nişanı olan edebe dair şu veciz ifadelerle bitirmek istiyorum:

Edeb bir tâc imiş nûr-i Hudâ’dan,
Giy o tâcı emin ol her belâdan.

¹ Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 24.

² İsrâ, 17/37.

³ Nûr, 24/30-31.

⁴ Tirmizî, Birr ve Sıla, 65.